

Zbornik o Emeriku Paviću osvjetljava lik toga franjevca iz 18. stoljeća, a u isto vrijeme ukazuje i na važnost njegove materijalne ostavštine. Drugi članci u ovome Zborniku zao- kružuju cjelinu 18. stoljeća, odnosno događajima i osobama daju jasniji uvid u vrijeme u kojem je Pavić živio i djelovao. Svakako je ovaj Zbornik velik i važan prinos poznavanju baštine kontinentalnih franjevaca u spomenutom stoljeću, vremenu njihova najvećeg pro- cvata i literarno najplodonosnijem razdoblju franjevačke povijesti u hrvatskom narodu.

Daniel Patafta

Miscellanea Hadriatica et Mediterranea, vol. 1, Zadar, 2013., 231 str.

U godini 2013. Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru pokrenuo je novu serijsku publika- ciju. Radi se o časopisu *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* koji predstavlja nasta- vak ranijeg znanstvenog glasila *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*. Časopis je podije- ljen na tri osnovne rubrike: »Uvodnik« (9–10), »Prilozi i rasprave« (17–213) i »Prikazi« (215–225). Kako se ističe u uvodu, tematika radova objavljenih u časopisu usmjerena je na multidisciplinarno proučavanje povijesnih procesa na Jadranu i Sredozemlju od prapo- vijesti do današnjice.

Nakon »Uvodnika«, koji potpisuju glavna urednica Anamarija Kurilić i član uredništva Mithad Kozličić, te teksta Mithada Kozličića u sjećanje na preminulog znanstvenika i sveučilišnog profesora Franju Smiljanića (1951. – 2012.) (11–16), kojemu je posvećen ovaj broj časopisa, kreće cjelina »Prilozi i rasprave« sa sedam izvornih znanstvenih rado- va i dva pregledna rada. Cjelina započinje tekstom pod naslovom »*Secus flumen Titium*: o razgraničenjima i promjenama oko rijeke Krke prije i na početku Principata« (17–37) koji je napisao Slobodan Čače. Rad, podijeljen na dva dijela, analizira odnose među domaćim zajednicama (Skardona, Promona i Varvarija) i teritorijalne odnose u kontekstu raznih segmenata rimskog djelovanja na području srednjeg i donjeg toka rijeke Krke, a obuhva- ća razdoblje neposredno pred djelovanje Rimljana u ovoj oblasti pa do ranog 1. stoljeća poslije Krista kada se formira Provincija Dalmacija. Uz tekst je priložena karta na kojoj su detaljno prikazane središnje gradine starijeg željeznog doba, domorodačka središnja naselja i municipiji ranog Principata.

Sljedeći rad, naslova »Nadgrobni spomenik G. Arnucija Felicisima i starosna struktura pu- čanstva antičke Liburnije« (39–60), autorice Anamarije Kurilić također se sastoji od dva dijela. U prvom se daje analiza dvaju ulomaka jednog nadgrobnog spomenika pronađenih kao spoliji u crkvi sv. Jurja u Raševiću kod Benkovca iz kojeg se saznaje starost jednog tamošnjeg stanovnika, dok se u drugom dijelu analiziraju podatci s nadgrobnih natpisa antičke Liburnije s fokusom na starosti pokojnika kako bi se odredio prosječan životni vijek onodobnih ljudi i usporedio s primjerom analiziranim u prvom dijelu teksta. Rad je popraćen brojnim slikovnim priložima, grafikonima i kartama.

Nakon antičkih tema Valentina Zovko svojim člankom »Diplomatske ovlasti kao predu- vjet uspješnosti provedenih misija glede dubrovačkih teritorijalnih akvizicija« (61–78) uvodi čitatelje u problematiku razdoblja srednjeg vijeka. Rad se bavi dubrovačkom poli- tikom širenja teritorija u 14. i 15. stoljeću i ulogom diplomatskih poslanstava u tim nasto-

janjima, čiji su nositelji bili najugledniji i dobrostojeći vlastelini. Na temelju proučavanja izdvojenih primjera pojedinih poslanstava autorica je prikazala promjene u hijerarhijskom položaju poklisara kao i razvoj diplomatske službe Dubrovačke Republike uopće.

«Alessandro Benedetti i Federik Grisogono: svjedoci kuge» (79–107) članak je koji zaključuje dio srednjovjekovne tematike, autorice Nicolette Cabassi sa Sveučilišta u Parmi. Ovo se istraživanje temelji na radu dvojice liječnika koji su svoje djelovanje posvetili proučavanju i pokušaju sprečavanja pandemija kuge koja je ciklički harala Europom u 15. i 16. stoljeću. Analizom pisanih rasprava ove dvojice liječnika o kugi daje se uvid u njihov etiološki, dijagnostički i prognostički pristup zaraznim bolestima te se, unatoč prevladavajućem tradicionalnom pristupu, otkriva polagani trajni napredak znanstvene misli. Tea Perinčić autorica je članka naslovljenog »Prodaja roblja na Jadranu u 17. stoljeću« (109–121). Kako se na početku teksta navodi, trgovina robljem na Jadranu ima tradiciju još od antike, a promjene u ovoj djelatnosti nastaju pojavom Osmanlija u zaleđu dalmatinskih gradova kada se promet robova preusmjerava prema istoku gdje se prodaju kršćanski zarobljenici. Rad je posebice usredotočen na razdoblje najintenzivnijeg ratovanja između Osmanskog Carstva i Mletačke Republike u drugoj polovici 17. stoljeća te se daje prikaz raznih aspekata ove djelatnosti, od načina trgovine do zakonskih regulacija s gledišta mletačkih i papinskih vlasti.

Rad koji slijedi, »Bokelj Vicko Dabović – zapovjednik mletačkog ratnog broda *Vittoria II* u posljednjim godinama opstojanja Serenissime« (121–146), potpisuju Lovorka Čoralčić i Maja Katušić. Ovo istraživanje, temeljeno na dosadašnjim historiografskim saznanjima i prvenstveno na građi iz mletačkog Državnog arhiva, donosi prikaz vojnopomorske karijere Bokelja Vicka Dabovića i analizu sastava posade broda *Vittoria II* u razdoblju neposredno pred nestanak Mletačke Republike. Uz brojne grafikone u samom tekstu, na kraju rada priložen je prijepis popisa ljudstva broda sastavljan od 1. rujna 1794. do 24. rujna 1795. godine.

Članak Ivana Peklića »Stjepan Buzolić, dalmatinski preporoditelj i prosvjetitelj« (147–168) obrađuje jednu epizodu iz tematike devetnaestostoljetnih nacionalnih kretanja u Dalmaciji. Temeljeći rad na analizi književnih djela Stjepana Buzolića, autor u radu nastoji prikazati ulogu ovog dalmatinskog intelektualca u preporodnom pokretu u Dalmaciji, ali i u prosvjećivanju naroda uopće. Iako pomalo zanemaren u suvremenoj historiografiji, autor zaključuje kako je Buzolić vrlo važna ličnost za preporod u Dalmaciji koja je poticala mnoge napredne ideje u svrhu prosvjećivanja i nacionalnog osvješćivanja naroda.

Ovaj broj *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* zaključuje se dvama člancima koji se bave povijesnom geografijom. U prvom radu, »Pomorske karte i plovidbeni priručnici istočnog Jadrana tijekom povijesti« (169–197), Mithad Kozličić donosi prikaz najbitnijih značajki razvoja kartografiranja Jadrana (posebice njegova istočnog dijela) i geneze plovidbenih priručnika od antike do kraja 19. stoljeća ističući kako je ovaj dio Sredozemlja tijekom čitave povijesti bio najkraći, najlakši i najjeftiniji prometni pravac kojim se Europa povezivala s Azijom i Afrikom. Na kraju teksta nalaze se brojni slikovni prilozi, od karata do naslovnica i dijelova analiziranih priručnika. Nadovezujući se na prethodni, rad Milorada Pavića pod naslovom »Otočnici (izolari) – svjedočanstva o europskom i mediteranskom identitetu Hrvatske« (199–213) posljednji je članak rubrike »Prilozi i rasprave«. U njemu autor analizira razvoj i usavršavanje izolara te zastupljenost dalmatinskih krajeva

u tom žanru koji nastaje i razvija se u razdoblju ranog novog vijeka. Kao i prethodni, ovaj je rad također popraćen slikovnim priložima.

U posljednjoj rubrici, »Prikazi«, nalazi se jedan tekst. U njemu je Zrinka Serventi detaljno prikazala knjigu, odnosno zbornik radova nastao kao rezultat međunarodne konferencije o nekropolama i običajima pokapanja od antike do 17. stoljeća, pod naslovom *Living through the Dead: Burial and Commemoration in the Classical World, Studies in Funerary Archeology*, 5 (ed. Maureen Carroll, Jane Rempel).

Za kraj, važno je istaknuti jedan bitan segment ovoga novog časopisa u hrvatskoj historiografiji, a to je njegova dvojezičnost. Naime, uz hrvatski jezik, svi su tekstovi paralelno napisani i na engleskom jeziku čime se bitno pridonosi prezentaciji hrvatskih historiografskih dostignuća međunarodnoj znanstvenoj, ali i široj, publici. Naravno, članci eminentnih hrvatskih i stranih stručnjaka te raspon tema koji, iako fokusiran na regionalnu tematiku, teži multidisciplinarnosti i prikazu Jadrana u širem kontekstu povijesnih kretanja na području čitavog Sredozemlja, glavni su nosioci kvalitete časopisa. Stoga svakako treba pozdraviti inicijativu za pokretanje ovog novog znanstvenog časopisa koji sigurno u velikoj mjeri pridonosi hrvatskoj povijesnoj znanosti, uz želje za dugom i plodnom historiografskom budućnošću.

Filip Novosel

Makarsko primorje (ur. Marinko TOMASOVIĆ), sv. 10, Gradski muzej Makarska, Makarska, 2012., 312 str.

Gradski muzej Makarska 2012. godine objavio je jubilarni, deseti broj svoga matičnog časopisa *Makarsko primorje*. Riječ je o poduzetnoj, istraživačke pozornosti vrijednoj publikaciji koja, iz godine u godinu, privlači sve veći i raznovrsniji broj suradnika – stručnjaka i proučavatelja povijesne i kulturne baštine grada Makarske i njezina priobalja.

U broju koji ovom prigodom prikazujemo prvi članak potpisuje glavni urednik časopisa Marinko Tomasović (»Arheološka topografija priobalnih Drašnica i Igrana do kasnog srednjeg vijeka i razmatranja o kontinuitetu lokaliteta«, 7–33). Autor u ovome radu nastoji, ponajprije tragom arheoloških spoznaja, utvrditi (na području Makarskoj nedalekih naselja) kontinuitet nalaza od prapovijesnih tumula, antičkih ladanjskih objekata i nekropola te kasnoantičkih slojeva do ranokršćanskih i srednjovjekovnih crkava. Slijedi rad Radoslava Dodiga »Rimski natpis iz Župe« (35–41) u kojemu je u fokusu istraživanja ulomak nadgrobnoga titula iz 2. ili 3. stoljeća, sačuvan u naselju Župa (Župa Biokovska) u općini Zagvozđ. U radu »Je li srednjovjekovna prethodnica Gospine crkve u Tučepima imala dva identična nadvratnika s reljefnim križevima?« (43–50) Marinko Tomasović usporednom raščlambom kamenoga nadvratnika s križem, uzidanog u ogradi prilaza groblju u Tučepima, s fotografijom gotovo istovjetnog nadvratnika u fasadi crkve prije njezina demontiranja 1964. godine, ukazuje kako je najvjerojatnije riječ o dva različita nadvratnika. Kada su Osmanlije zauzele Makarsko primorje i kako je funkcionirala osmanska uprava na tome području tema je rada Balde Šutića (»Makarsko primorje pod turskom upravom, 1475. – 1684.« (51–67) u kojemu su – kao prinos proučavanju navedene problematike –